

rechtstreeks met de „gemeene gratie” van doen; maar toch dient er bij de leerstellige niteenzetting van meet af op gelet, dat *beide* verschijnselen, én het ingetoomd zijn van den zondaar dat hij niet zoo schriklijk uitbreke én het nog in het vleesch ingebolsterd zijn van den geloovige, tot op zekere hoogte evenwijdig loopen. Er werkt tweeërlei beginsel: het beginsel der *zonde* tegen *God*, en het beginsel der *genade* tegen de *zonde* in. Er is tweeërlei leven: een leven uit de *zonde* en een leven uit de *genade*, of wilt ge uit het natuurlijke eenerzijds en uit het bovennatuurlijke anderzijds. In het één werkt het zaad des verderfs, in het ander het zaad Gods. Er zijn, zegt de apostel Johannes, „kinderen des duivels” en „kinderen van God”, juist zooals Jezus het uitsprak: „Gij wilt de begeerte *urs vaders* doen, die was een menschenmoorder van den beginne.” Dat zijn dus de kinderen des duivels. Jezus zegt het zoo kras mogelijk: Gij zijt uit den vader den duivel.

Maar terwijl nu die tegenstelling zoo volstrekt mogelijk moet worden vastgehouden, komt ze in de werkelijkheid daarom niet zoo scherp uit, omdat *beide* levensprincipiën in hun openbaring belemmerd worden. In den zondaar komt de zonde niet zoo sterk uit, omdat de *gemeene gratie* haar stuit; maar ook in het kind van God komt het leven der genade niet zoo sterk uit, omdat het nog in zijn ontwikkeling belemmerd wordt door het *lichaam des doods*. Principiël staan ze volstrekt als zwart en wit tegenover elkander, maar in de werkelijkheid mengt zich onder het zwart zooveel wit, en woelt door het wit nog zooveel zwart, dat het soms zelfs den schijn heeft, alsof ze beide in grauwigrijzen tint ineen zouden vloeien. Natuurlijk is dit *niet* zoo, want hoezeer er bij den mond der rivier ook een zekere massa water is, dat noch brak noch zoet proeft, maar uit zout en zoet gemengd is, zoo behoeft men toch slechts even tot beider oorsprong terug te gaan, om in den stroom die van de bergen vloeide het water dat den dorst der tong *verstaat*, en in het water dat uit den oceaan aangolfde, het water dat den dorst der tong *verscherpt* en *verergert* te onderscheiden. En zoo nu ook is het hier. Hoezeer ook een gestempeld kind der wereld en een nog ombolsterd kind van God u soms in verwarring brengen en u een oogenblik het onderscheid bijster doen worden, toch behoeft ge langs den stengel van beider leven slechts op elks wortel terug te gaan, om terstond te ontwaren, dat beider wortel geheel uiteenloopt: de wortel van het kind van God opkomende in de genade en de wortel van het kind der wereld nog uit zijn eigen ik.

De ombolstering van het zaad Gods nu latende liggen, en ons voorshands alleen tot de „tempering der zonde door de gemeene gratie” bepalende, dient er thaus nadruk op te worden gelegd, dat verkeerd doet en mis